

TEMEL EĞİTİM 1, 2, 3 ve 4. SINIF DERS KİTAPLARINDA SOSYAL POLİTİKA KAVRAMLARININ ARAŞTIRILMASI

Adem ŞAHİNKAYA¹

Geliş Tarihi: 31/01/2023

Kabul Tarihi: 08/03/2023

ÖZET

Sosyal politika, devletlerin gelişimi ve kalkınması noktasında önemli bir role sahip olmaktadır. Toplumun bir parçası olan sosyal politika, eşitsizliğin, yoksulluğun, adil olmayan gelir dağılımının ve işsizliğin ortadan kaldırılabilmesi için birçok iyileştirici ve çözüm odaklı uygulamalara başvurmaktadır. Toplumsal refahın ve huzurun sağlanması, temel amaçları arasında yer alan sosyal politika, ekonominin ve sosyal yapının gelişimine katkıları doğrultusunda devletler için dikkate değer bir konumda yer almaktadır. Sosyal politika vasıtasıyla sosyal güvenlik, sosyal sigorta, sosyal yardım, eğitim, barınma, istihdam gibi birçok hizmetler de uygulanmaktadır. Sağlam temellerin kurulduğu bir toplumsal yapının inşa edilip sosyal adaletin sağlandığı bir düzenin oluşturulması için sosyal politika göz ardı edilemez bir standarda sahip olmaktadır. Oldukça önemli bir düzeyde yer alan sosyal politika kavramının ne olduğunun bilinmesi ve anlaşılabilmesi için özellikle de eğitimin ilk basamaklarında öğretilmeye başlanması sağlam toplumsal zeminlerin oluşturulmasına yardımcı olacaktır. İnsanların düşünceleri, fikirleri ve davranışları eğitim-öğretim faaliyetleri çerçevesinde şekillenir. Toplumun gelecekte nasıl davranış göstereceği konusunda planlama yapan ülke yöneticileri, eğitim-öğretim materyallerinin içeriğindeki terimler ile etki etmektedir. Bu çalışmanın amacı, Milli Eğitim müfredatındaki ders kitaplarında, sosyal politika kapsamındaki konularının ne düzeyde yer verildiğini incelemektir. Çalışma sosyal politikanın, temel eğitim düzeyinden öğretilmeye başlatılmasının gerekliliğini belirtmesi açısından önemli olmaktadır. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden yazılı doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Çalışmanın konusunu, bireyin, kendisine ve topluma karşı sorumlulukları, sosyal ihtiyaçların karşılanması ve beklentilerinin temel eğitim düzeyinde ne kadar verildiğini içermektedir. Çalışmanın sonucunda, ders kitapları içeriklerinin değerlendirilmesi ile sosyal politika kavramlarının bireylere öğretilmesi konusunda çalışma yapılması gerekliliği belirlenmiştir. Çalışmada ders kitapları içeriklerinde

¹ Doktora Öğrencisi, Nişantaşı Üniversitesi, İşletme Yönetimi, ademsahinkaya@gmail.com, ORCID: 0000-0003-1505-5402

bireysel yardımseverlik ön planda tutulurken devletin sosyal politikaları hakkındaki kavramlar eğitim-öğretim içeriğine dâhil edilmemiştir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Politika, Ders Kitapları, Yardımseverlik

Investigation of Social Policy Concepts in Basic Education 1, 2, 3 and 4th Grade Textbooks

ABSTRACT

Social policy has an important role in the development and progress of states. Social policy, which is a part of the society, resorts to many remedial and solution-oriented practices in order to eliminate inequality, poverty, unfair income distribution and unemployment. Ensuring social welfare and peace is among the main objectives of social policy, in line with the contributions of the economy and the social structure in a remarkable position for states. Through social policy, many services such as social security, social insurance, social assistance, education, housing and employment are implemented. Social policy has an indispensable standard in order to create an order where a social structure in which solid foundations are established and the social justice is provided. In order to know and understand what the concept of social policy, which is at a very important level, is started to be taught, especially in the first steps of education, it will help to establish solid social grounds. People's thoughts, ideas and behaviors are shaped within the framework of educational activities, especially at the basic education level, they are more effective. Country administrators, who make plans about how the society will behave in the future, are influenced by the terms in the educational materials. The aim of this study is to examine the extent to which the topics within the scope of social policy are included in the textbooks in the National Education curriculum. The study is important in that it indicates the necessity of starting social policy to be taught from the basic education level. In the study, in depth research method was used from qualitative research methods. The subject of the study includes the responsibilities of the individual towards himself and the society, meeting social needs and how much his expectations are given at the basic education level. As a result of the study, it was determined that the study of the content of textbooks and the need to work on teaching social policy concepts to individuals. In the study, while individual benevolence was prioritised in the content of textbooks, the concepts about the social policies of the state were not included in the content of education and training.

Keywords: Social Policy, Textbooks, Helpfulness

GİRİŞ

Sosyal politika, bir toplum içerisindeki eğitim, istihdam, sağlık ve refahın sağlanarak vatandaşların ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için oluşturulan uygulamalar kapsamında yapılan çalışmaları kapsamaktadır. Bu kavramın kullanılmasının ana amaçları arasında yoksulluğun azaltılması, sosyal güvenliğin temin edilmesi, mevcut toplumsal refahın daha iyi hale getirilmesi, düşük geliri ve alt kesimlerde yaşayan insanların haklarının gözetilerek korunması, sosyal adaletin uygulanmasına olanak tanınması şeklinde olmaktadır. Yaşam standartlarının iyileştirilerek toplumsal değişime hız kazandırmak sosyal politika doğrultusunda oluşturulan faaliyetler sayesinde olmaktadır. Bu noktada kullanılan politikalar ise aynı zamanda sosyal ayrımcılığın ve eşitsizliklerin ortadan kaldırılmasına da yardımcı olması beklenmektedir. Sosyal güvenlik, sistemli bir sosyal düzen ve toplumsal refahın sağlanabilmesi için sosyal politikaya ihtiyaç duyulmaktadır.

Topluluklar halinde yaşayan bireylerin davranış kuralları, devletin belirlemiş olduğu sorumluluklar çerçevesinde belirlenir. Bireylerin eşit şartlarda doğmadıkları ve eşit ekonomik, sosyal ve kültürel çevrede büyümmedikleri, bir dünya gerçeğidir. Bu eşitsizlikleri düşük oranlara indirmek devletin en önemli görevlerindedir. Birey ve işletmelerin ekonomik durumlarına göre eşitsizliği azaltmak adına destekler sağlamaktadır. Devlet yöneticileri ve bireylerin sosyal politika uygulamalarını öğrendiği bir ortam olmak zorundadır. İnsanlık tarihi boyunca sosyal yardımlar var olsa da devlet politikası haline gelmesi, 19. yüzyılın ortalarında Avrupa'da başlamıştır. Ülkemizde 20. yüzyılın ortalarında, sosyal politikayı devlet yasal güvence altına almıştır. Günümüzde küreselleşme ile birlikte ülkeler arası sosyal politika uygulamaları, uluslararası sözleşmeler ve protokoller yapılmaktadır.

Bu çalışmada, toplumsal olarak sosyal politika uygulamaları, farkındalığın oluşmasındaki önemli etkenleri ve eğitim kurumlarından biri olan ilköğretim müfredatında sosyal politika kavram ve uygulamaları incelenmiştir. Sosyal politika kavramının literatür taraması yapılmıştır. Sosyal hak ve sorumluluklarının öğretim çerçevesinde öğrencilere öğretilip öğretilmediği incelenmiştir. Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın onaylayıp Temel eğitim 1., 2., 3. ve 4. sınıflarda okutulan ders kitaplarındaki kavram ve uygulamalar taranmıştır. Temel eğitim çağındaki

öğrencilere sosyal politika kavram ve uygulamalarının öğretilmesi gerektiği üzerinde durulmuştur.

1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Sosyal politika kapsamında kavramsal çerçeve oluşturmak, çalışmanın daha iyi anlaşılabilmesi bakımından önemli olmaktadır. Kavramsal çerçevede belirtilmekte olan sosyal politika kavramı çalışmanın temel kavramını oluşturmaktadır.

1.1. Sosyal Politika Kavramı

Sosyal politika; refah politikası olarak da bilinen, devlete bağlı değişik sosyal kurum ve kuruluşların mevcut sosyal düzen içinde farklı sosyal grupların birlikte sosyal barış içinde yaşamalarını sağlamaya ve sosyoekonomik dengesizliklerin giderilmesine yönelik tedbir ve politikalar bütünüdür (Seyyar, 2011:6). Sosyal politika çalışmaları, toplumsal refahın, bireylerin ve grupların sağlık, barınma, giyinme ve benzeri ihtiyaçlarını karşılamak üzere ne şekilde örgütlendiği üzerine odaklanır. Toplumsal sorunların nasıl tanındığı ve ele alındığı konusu da sosyal politikanın ilgi alanıdır (Manning, 2011: 44-54). Sosyal politika tanımları çeşitli “perspektiflerin” ürünü olarak gelmektedir. Bazı tanımlarda daha çok sosyal sorunlar, mağdur/marjinal gruplar ve bunlara dönük gelir transferleri gibi koruyucu politikalar ön plana alınırken, bazılarında ise sınıfsal tezatlar, sosyal adalet, eşitlik/eşitsizlik ve sosyal bütünleşme gibi “sosyal” hedefler dikkate alınmaktadır. Gelirin yeniden adil bir biçimde dağılımıyla bunun sosyal ve kolektif bir müdahale şeklinde devlet ve devlet dışı organlar eliyle yapılması noktaları, sosyal güvenlik, istihdam ve mesleki eğitim, sağlık bakımı, eğitim ve konut politikaları da göz önünde bulundurulmaktadır (Taşçı, 2017:37).

Sosyal politika en genel ifadesiyle devletin egemen aktör ve asli sosyal refah sağlayıcısı olduğu sosyal koruma sistemidir (Sarıipek, 2017: 13). Bir toplumdaki bütün vatandaşlara sağlanan sosyal güvenlik ve sosyal hizmetler kapsamındaki kamu politikası alanları, sosyal politika doğrultusunda belirlenmektedir (Pfau-Effinger ve Grages, 2021: 429). Uygulanan sosyal politikalar sayesinde, devletin kaynaklarının toplumsal dağılımı ve bu çerçevede ortaya çıkan toplumsal tabakalaşmayı etkilemek amacıyla piyasa şartlarına farklı devlet müdahaleleri gerçekleştirilmesine yardımcı olmaktadır (Esping-Andersen, 1990: 35). Sosyal politika, kamu politikasının

parçalarından birini oluşturmaktadır. Toplumsal sorunların büyük bir kısmını içerisinde barındırmakta ve bu problemlere çözüm yolları aramaktadır (Vargas-Hernandez vd. 2011: 289).

Sosyal politika, devletlerin vatandaşlarının huzur ve refahlarının geliştirilmesi için uyguladığı politikalara bir kaynak görevi görmektedir (Marshall, 2016: 203-205). Sosyal politikanın kapsadığı alanlar arasında sosyal bakım, eğitim, barınma, sağlık ve istihdam hizmetleri yer almaktadır. Devletlerin uygulamış olduğu sosyal politikalar sayesinde gelişimleri daha güçlü bir şekilde ilerletilebilir, istihdam ile kalkınmayı artırabilir, marjinalleşme sorununu ortadan kaldırabilir ve birçok konuda ortaya çıkan çatışmalarla mücadele edilebilir. Gün geçtikçe daha çok gelişen ve küreselleşen dünyada, sosyal politikanın hayatımızdaki yerinin ne kadar önemli ve gerekli olduğu görülmektedir. Günümüzde özellikle çoğu ülkede ciddi sorunlar içerisinde yer alan gelir eşitsizliği ve yoksulluk sorununa karşı da sosyal politika iyileştirici stratejilere sahip olmaktadır (Ortiz, 2007: 6-8). Sosyal politika, özellikle de yoksul kesimdeki vatandaşların temel haklarını gözeterek sosyal adaletin sağlanmasına yardımcı olmaktadır. Devletlerin toplumsal yapısının sistemli bir şekilde temellerinin sağlamlaştırılması, kalkınmasının ve gelişebilmesinin hızlandırılmasında dikkate değer bir konumda yer almaktadır. Sosyal politika, toplum içerisindeki yaşam standartlarının insana yakışır bir şekilde uygulanabilmesi ve kadınlara yönelik ayrımcılığın ortadan kaldırılması noktasında da oldukça önemli olmaktadır (Islam ve Haque, 2017: 1-3).

Sosyal politika, refah devleti, sosyal siyaset terimlerinin topluma bilinç kazandırma anlamında eğitim müfredat ve içeriklerinde verili olarak, yer alıp almadığı incelenmiştir. Terim anlamları, toplum ve ideolojilere göre farklılık göstermektedir. Türkiye, refah rejimi sınıflandırmasında Güney Avrupa veya Akdeniz Refah Rejimi altındadır. Türkiye refah rejiminin gerçek karakteristik özelliklerinden biri, sosyal risklerin yönetiminde ailelerin rolüdür. Bu rejimde, insanlar ilk önce ailelerine, genişletilmiş akraba formlarına veya diğer sosyal ağlara bağlı olmaktadır (Aysan, 2018: 101-120). Türkiye’de toplumsal yapının örgütlenmesinde İslam geleneğinin etkileri eskilere dayanmakta ve sosyal politika anlayışında ve uygulamalarında İslam dininin etkileri bulunmaktadır (Ceylan, 2017: 117-148).

Küreselleşme, sosyal örgütlenmenin yeniden yapılanmasını etkilemiştir. İnsan faaliyetleri bölgeler ve kıtalar arası seviyelere ulaştığını gösteren deliller bulunmaktadır. Birçok uluslarüstü örgüt, güçlerinin çoğunu merkezi otoritenin olmadığı bir dünyada kendi uygulamaları için ortam arayan çok uluslu şirketlerden ve uluslararası bankalardan almaktadır (Cerev, 2014: 244). Küreselleşmenin yol açtığı olumsuzluklara karşı dünyanın her tarafında yeni güçler ortaya çıkmaktadır. Bu yeni sosyal güçler, küreselleşmenin olumsuz etkilerini en aza indirmek için çevreciler, kadınlar, öğrenciler barış yanlıları ve diğer gruplar arasından ortaya çıkmaktadır (Şenkal, 2017:43). Avrupa bütünleşmesi içinde yer almaya çalışan Türkiye’de, sosyal politika alanında, Batı Avrupa uygulamalarında, AB ve AK standartları ile ILO sözleşmelerinde ifadesini bulan sosyal politika normlarına, özellikle kolektif sosyal haklara yönelik direnç devam etmektedir. Uyum sürecinin en yavaş ilerleyen yanlarından biri de sosyal politikadır (Çelik, 2014: 111-112).

2. SOSYAL POLİTİKANIN TARİHSEL GELİŞİMİ

Bir kamu politikası olan sosyal politika, devletlerin toplumsal refahının ve huzurunun sağlanmasında, kalkınmasında ve gelişmesinde dikkate değer rollere sahip olmaktadır. Sosyal politika kavramının nasıl ortaya çıkıp geliştiğine bakılması meydana geldiği günden günümüze kadarki süreç itibarıyla yaşadığı gelişmelerin görülebilmesi açısından oldukça önemli olmaktadır. Çalışmanın bu aşamasında sosyal politikanın tarihsel gelişimine bakılarak dünyada ve Türkiye’deki gelişim sürecine değinilecektir.

2.1. Dünyada Sosyal Politikanın Gelişimi

Sosyal politika kavramının ilk olarak görüldüğü ülkelerden biri Almanya olmaktadır. 19. Yüzyılda ortaya çıkan sosyal politika kavramı, sanayileşmenin ve küreselleşmenin yaygınlaşmasıyla birlikte meydana gelen çalışma alanlarındaki artan kaza oranları, iş güvenliği ve işsizlik gibi sorunlar doğrultusunda önem kazanmaya başlamıştır (Koray, 2005: 24). Ortaya çıktığı dönem içerisinde iki büyük olay olan Fransız İhtilali ve Sanayi Devrimi ile gelişimi hızlanmaya başlamıştır. Fransız İhtilali sonucu loncaların ortadan kaldırılması ve Sanayi Devrimi ile birlikte üretimin artırılarak çalışma formlarının değiştirilmesi beraberinde insana yakışır olmayan çalışma koşullarını getirmesi, çalışan haklarının sömürülmeye başlanması ve

kapitalizmin yaygınlaşması, sosyal politika ihtiyacını doğurmuştur (Özaydın, 2012: 24).

Sosyal politika, tarihsel süreç içerisinde sanayi devrimi öncesinde de kullanılmakta olan bir kavram olmuştur. Özellikle de piyasa teriminin kullanılmaya başladığı süreçten itibaren yaygın olarak faydalanılmaya başlanmıştır (Koray, 2008: 27). Sanayileşme beraberinde birçok gelişim ve yenilikleri de getirmiştir. Bunlar arasında çalışma koşulların ve biçimlerinin değişmesi ile birlikte değişen işçi sınıfı yer almaktadır. Emekleri sömürülen ve hakları gözetilmeyen işçi sınıfının artık hak arama ve örgütlenme mücadelesi vererek istihdam alanında önemli adımlar atılmasına imkân tanınmıştır. Sosyal politikanın yaygınlaşması, işçi sınıfının güçlenmesi ile birlikte demografik alanlarda da yenilikler olduğu görülmüştür. Köyden kente göçler artmış, yeni toplumsal yapılar oluşturulmuş ve demokratik bir düzen kurulmaya başlanmıştır (Zencirkıran, 2014: 16).

Her ülkede aynı düzeyde uygulanamayan sosyal politika, ortaya çıkma ve gelişim tarihleri olarak da ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Örneğin; Avrupa Birliğinde 1970'li yıllarda gelişmeye başlamış ve 1992 yılında Maastricht Anlaşması ile de hız kazanmıştır (Çelik, 2014: 111-112). 1945 ile 1980 yılları arasında ise çoğu ülke, refah politikaları çıkararak yoksullukla mücadele etmeyi ve düzenli bir sosyal güvenlik uygulaması getirmeyi planlamıştır (Açıkgöz, 2013: 383). Uygulanan refah politikaları kapsamındaki diğer konular ise eğitim, gelir dağılımı ve sağlık şeklinde olmaktadır. Ancak bu durum her ülkede farklılık göstermekte ve kendilerine has refah devleti uygulamaları mevcut olmaktadır. Ülkelerin uyguladığı refah politikaları ile Keynesyen iktisat anlayışının, kamusal uygulamalara imkân tanınmasıyla birlikte sosyal politikanın gelişmesine ve çözüm odaklı uygulanabilir hale gelmesine yardımcı olmuştur (Özaydın, 2008: 164).

2.2. Türkiye’de Sosyal Politikanın Gelişimi

Türkiye’de sosyal politikanın gelişiminde sanayileşme önemli bir konumda yer alıyor olsa da birçok ülkede olduğu gibi bu süreçte ortaya çıkmamıştır. Sosyal politika kavramı, Türkiye’de ilk olarak 1916 yılında Ziya Gökalp tarafından ifade edilmiştir (Sözer, 1998: 3). Birçok konuyu kapsamı içerisine alan sosyal politika kavramı, Türkiye’de ağırlıklı olarak çalışan,

işveren ve devlet ilişkisi ekseninde yoğun olarak kullanılmaktadır (Özsoy, 2007: 108). Türkiye’de sosyal politikanın temelleri 1920-1935 yılları arasında atılmıştır. 1936-1945 yılları arasında sanayileşmenin hız kazanması ve bu doğrultuda ortaya çıkan emek talebindeki artışlar, emek arzının devamlılığının sağlanması ve 1932 yılında Türkiye’nin ILO’ya (Uluslararası Çalışma Örgütü) katılması sonucu çalışma şekillerinin küresel bir boyut kazanmasıyla sosyal politikanın gelişiminde önemli bir adım atılmıştır (Makal, 2006: 380). Bu dönemler arasındaki sosyal politika uygulaması kapsamında olan bir diğer önemli olay ise “Köy Enstitülerinin” oluşturulmasıdır. Köy ve kent arasındaki toplumsal eşitsizliklerin azaltılması, eğitimin her kesimde eşit bir şekilde uygulanmasının hedeflenmesi gibi amaçları kapsamı nedeniyle Köy Enstitüleri, sosyal politika açısından önemli bir uygulama olmaktadır (Babahan, 2009: 194-226). Türkiye’de devletin sosyal politika faaliyetleri anlamında kendi siyasal ve ekonomik değişim dönemlerinde bağımsız değerlendirmek mümkün değildir. Dünyada yaşanan değişimlerden iç dinamiklerin etkileri bağlamında yaşamıştır (Önal,2016:29).

1946-1956 yılları arasında Türkiye’nin liberal politikaları uygulanmaya başlaması, özel sektörün yaygınlaşması, devletin sorumluluklarının artması, eğitim, sağlık ve istihdam alanlarında önemli gelişmelerin yaşanması, sosyal politika uygulamalarını olumlu yönde etkileyen gelişmeler olmuştur (Şişman, 2017: 11). 1947 yılında Türkiye’de resmi olarak ilk sendika kurma hakkı tanınmış ve bu yasayla birlikte “İşçi ve İşveren Sendikaları” ile “Sendika Birlikleri Hakkındaki Kanun” uygulanmaya konulmuştur. Ancak bu dönemde yeterli sendikal haklar sağlanamamış ve sanayileşme sürecindeki gelişmeler istenilen düzeyde gerçekleşmemiştir (Atılğan, 2012: 338). 1950 yılında uygulamaya konulan “Emekli Sandığı” uygulaması ile sosyal sigorta alanında önemli gelişmeler yaşanmıştır. Dönem içerisinde yaşanan bir diğer dikkate değer gelişmeler ise “Deniz İş Kanunu” ve “Basın İş Kanunu” olmuştur. Devletin sosyal politika kapsamı içerisinde yeni uygulamalar ve kanunlar getirmesi ile birlikte yeni istihdam alanları oluşturulmuş, istihdam alanları ve çalışan sayılarında artışlar meydana gelmiştir (Altan, 2008: 74-75).

1960-1979 yılları arasında Türkiye’de “Beş Yıllık Kalkınma Planları” uygulanmaya başlamış, devletin görev ve politikaları daha uygulanabilir bir hale gelmiştir (Ekin, 1987: 35). 1961 yılında ortaya çıkan ve sosyal politika alanında bir devrim niteliğinde olan 1961 Anayasası ile sosyal güvenliğin

geliştirilmesi, istihdam alanlarını çalışanlar için daha makul bir hale getirilmesi, ilköğretimin ücretsiz olması gibi uygulamalar ile gözle görülür olumlu adımlar atılmıştır. 1964 yılında “Sosyal Sigortalar Kanunu”, 1971 yılında “Esnaf ve Sanatkârlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigorta Kurumu Kanunu”, 1976 yılında “65 Yaşını Doldurmuş, Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun”, 2005 yılında “Engelli Aylığı, Bakıma Muhtaç Engelli Aylığı ve Engelli Yakını Aylığı”, 2013 yılında “Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının” kurulması, Türkiye’de uygulanmakta olan sosyal politika kapsamındaki önemli gelişmeler arasında yer almaktadır (Şişman, 2017: 12-20).

3. TÜRKİYE’DE SOSYAL POLİTİKA UYGULAMALARI VE TEMEL BAZI SORUNLAR

Türkiye’de uygulanan sosyal politikaların detaylı bir şekilde anlaşılabilmesi için sosyal politika çerçevesindeki konular ve yaşanan temel sorunların incelenmesi gerekmektedir. Çalışmanın bu aşamasında sosyal politikanın, kapsadığı konular içerisindeki temel sorunlara ve uygulamalara değinilecektir.

3.1. İstihdam ve İşsizlik

Bir devlette uygulanmakta olan istihdam şartlarının iyileştirilebilmesi için sosyal politikanın temellerinin sağlamlaştırılması gerekmektedir. İstihdam ve sosyal politika birçok noktada bir araya gelmektedir. Bu durumlar arasında merkezi ve yerel yönetim politikaları, sendikal uygulamalar yer almaktadır. Sosyal politika, çalışanların iş dışındaki fiziksel ve psikolojik ihtiyaçlarını karşılayarak üretimin devamlılığının sağlanmasına yardımcı olmaktadır. İşverenlerin de bu doğrultuda işgücünün devamlılığının sağlanmasına yönelik ortak çıkarlara sahip olması sonucunda sosyal politikanın daha fazla desteklendiği görülmeye başlanmıştır (Manning, 1998: 49-52).

Sosyal devlet anlayışının ve sosyal politikaların gelişmesi, istihdam alanlarının gelişmesine neden olmuş ve bu durum sonucunda nüfusun köyden kentlere doğru kayması, hizmet sektöründe dikkate değer gelişmelerin görülmesi beraberinde olumlu gelişmelere neden olduğu gibi aynı zamanda olumsuz gelişmelerin yaşanmasına da sebep olmuştur. Yaşanan olumsuz gelişmeler arasında köyden kente doğru yapılan göçlerden dolayı yeni yaşam

sürecine adaptasyonda zorluk çeken insanların sosyal dışlanmaya maruz kalması, sürekli bir iş düzeni içerisinde olmak yerine farklı işleyen bir çalışma sürecinin olması ve bu sürece çalışanların çoğunun ayak uydurmakta zorluk çekmesi yer almaktadır. Aynı zamanda da toplumun bazı kesimlerinin yeterli kazanç elde edememesinden dolayı yoksulluk sorunuyla karşı karşıya kalınması ve ayrımcılıklara maruz kalan insan sayısının süreç itibariyle artış göstermesi gibi nedenler de bulunmaktadır (Arın, 2004: 319).

Sanayi devrimiyle ortaya çıkan işçi sınıfı kavramı, süreç ilerledikçe küreselleşme ve dijitalleşmenin beraberinde getirmiş olduğu gelişmelerle beraber şekil değiştirmiş, mavi yakalılarının yoğun olarak çalıştığı istihdam alanlarının büyük bir kısmını beyaz yakalılarının almasına neden olmuştur. Çalışma koşullarının değişmesi beraberinde ortaya çıkarmış olduğu nitelikli çalışan ihtiyacı, kadınların çalışma hayatına daha etkili bir şekilde girmesine imkân tanımıştır. Değişen çalışma koşulları sadece kadınların değil aynı zamanda dezavantajlı grupta yer alan engelli ve yaşlıların da istihdam içerisindeki sayılarının artmasına neden olmuştur (Sarıipek vd., 2021: 270). Esnek çalışma koşulları, atipik istihdam şekilleri, uzaktan veya evden çalışma, part time çalışma, tele üzerinden çalışma gibi yeni çalışma biçimleri ile çalışan sayılarının artmasına neden olmuş ancak bu çalışma şekilleri hizmet sektöründe çalışanlar için bazı zorlukları da beraberinde getirmiştir. Bunlar arasında, çalışanların yeterli düzeyde olmayan ücretlerle çalıştırılmaları, yoğun bir rekabet ortamının beraberinde getirdiği adil olmayan bir hiyerarşik sistem, iş sağlığı ve güvenliğinin yeterli düzeyde sağlanamaması gibi nedenler yer almaktadır (Tokol ve Alper, 2014: 51-52).

3.2. Gelir Dağılımı ve Yoksulluk

Sosyal politikanın temel sorunları arasında yer alan gelir dağılımı ile yoksulluk kavramlarına bakıldığında, her iki kavramın da oluşmasındaki temel nedenlerden birinin istihdam koşullarının yetersizliği ve adil olmayan gelir dağılımı olmaktadır. Özellikle Türkiye’de de ağırlıklı olarak görülen kayıt dışı çalışma ve artan işsizlik oranları yoksulluk sorunuyla da paralel olarak artış göstermektedir (Şenses, 2013: 164). Genel olarak bütün ülkelerin temel sorunlarından biri olan yoksulluğun, başlıca nedenleri arasında savaş, salgın hastalık, ekonomik kriz, enflasyon yer alırken aynı zamanda gelir dağılımının adil bir şekilde dağıtılmaması, düşük ücretli işlerin yaygın olması,

yoksul kesimde yer alan gruplar için yeterli bir iyileştirici politikaların uygulanamaması yer almaktadır (Yücel, 2017: 77).

Yoksulluk ve sosyal politika uygulamalarının Türkiye’de önemli bir aşamaya geldiği 1980’li yıllarda, bir taraftan da ekonomik kriz, enflasyon ve terör sorunu patlak vermiştir. Yaşanan olumsuz gelişmeler yoksulluk sorununu gözle görülür büyük bir problem haline getirmiştir. Türkiye’de yoksullukla mücadele edilebilmesi, işsizliğin azaltılabilmesi ve ekonominin gelişiminin sağlanması amaçlanarak sosyal politika uygulamalarına başvurulmuştur. Bu uygulamalar arasında, sosyal yardımlar ve devlet destekleri yer almaktadır (Gündoğan, 2008: 52). Türkiye’de yaşanan bir diğer önemli problem ise gelir dağılımı olmuştur. Ekonomide yaşanan olumsuz gelişmeler, işsizliğin artmasına ve gelir dağılımının dejenere olmasına ve gelir farklılıklarının etkili bir şekilde hissedilmesine neden olmuştur (Gürses, 2007: 60-65). Bu gelişmeler doğrultusunda Türkiye’de önemli çalışmalar yapılmıştır. Ancak günümüzde yaşanan salgın hastalık ve beraberinde gelen ekonomik kriz ile birlikte bu soruna ne yazık ki istenilen düzeyde bir çözüm üretilememiş aksine yoksulluk ve gelir dağılımı sorunlarının yoğun bir şekilde arttığı görülmüştür.

3.3. Ayrımcılık

Sosyal politikanın bir diğer temel sorunlarından biri olan ayrımcılık, adil ve eşit uygulamaların olmadığı süreci ifade etmektedir (Marshall, 1999: 50). Ayrımcılık probleminin içerisinde birçok kapsamdaki ayrımcılıklar yer almaktadır. Bunlar; cinsiyet ayrımcılığı, mesleki yönlendirmede ayrımcılık, çalışma yaşamında ayrımcılık, Mobbing, Cinsel Taciz ve ücret ayrımcılığı şeklinde olmaktadır. Sosyal politika çerçevesinde ayrımcılık, doğrudan ve dolaylı şekilde de ifade edilmektedir. Doğrudan ayrımcılık, dil, din, ırk, cinsiyet gibi kavramlar doğrultusunda karşı ve zarar verici tavırlar gösterilmesi sonucu ortaya çıkmaktadır. Örneğin çalışma alanlarında yapılacak bir uygulamaya katılımı şartlandırıp sendikalı olma zorunluluğu gibi bir koşula bağlanması çalışma alanlarında doğrudan ayrımcılık sorununu ortaya çıkaracaktır. Diğer ayrımcılık türü olan dolaylı ayrımcılık ise cinsiyet, ırk, din, dil gibi nedenler sonucu ortaya çıkan ve farklı özelliklere sahip grupların maruz kalması sonucu ortaya çıkmaktadır. Örneğin kadınların çalışma hayatlarından onlara biçilen toplumsal görevler sonucu ayrılmak

zorunda kalması dolaylı ayrımcılığın oluşmasına neden olmaktadır (Erol, 2011: 8).

Ayrımcılık bir diğer anlamıyla da sosyal dışlanma şeklinde de ifade edilebilmektedir. Ekonomik yoksulluktan muzdarip olan gelir seviyesi düşük kesimlerin aynı zamanda yetersiz eğitim imkânlarına sahip olması, farklı ırklardan gelen bireylerin dışlanması, kendisiyle birlikte bakmakla yükümlü oldukları ailelerin sorumluluğunu üstlenmek zorunda kalınması gibi zorluklar sonucu ayrımcılık, yaygın olarak görülen bir sorun olmaktadır (Collins, 2003: 16-20). Ayrımcılığa maruz kalanlar içerisinde en fazla dezavantajlı gruplar yer almaktadır. Özellikle de kadınlara yönelik yapılan ayrımcılığın kaynağını, geçmişten gelen inanışlar, baskılar ve ataerkil toplumların izleri asıl nedenini oluşturmaktadır. Eğitim ve çalışma alanlarında kadınların yoğun bir şekilde bu problemlerle karşı karşıya kalması özellikle de sosyal politika kapsamında değerlendirilmesi gereken önemli bir konu haline gelmiştir.

3.4. Dezavantajlı Gruplara Yönelik Uygulamalar

Dezavantajlı gruplar içerisinde, kadınlar, engelliler, göçmenler, çocuklar, gençler, yaşlılar ve eski hükümlüler yer almaktadır. Ekonomik ve sosyal hayatın içerisinde birçok sorunla karşı karşıya kalan bu grup çoğu zaman ayrımcı davranışlara da maruz kalmaktadır. Dezavantajlı grupların karşılaşmış olduğu sorunların en yoğun yaşandığı yerlerden biri istihdam alanları olmaktadır. Bu grup içerisinde öncelikle kadınlara bakıldığında, istihdam alanlarında kadın çalışan oranlarının erkeklere kıyasla daha düşük olması, eşit olmayan ücret dağılımı, çalışan sayısının azaltılması durumunda önceliğin kadınlara verilmesiyle her an işsiz kalma riski ile yüzleşmeleri, kıdem yükseltmede kadınların birçok engellerle karşılaşması gibi problemlere maruz kaldıkları görülmektedir. Sadece istihdam alanlarında değil aynı zamanda eğitimde de kadınların birçok sorunla karşılaştıkları görülmektedir (Baydoğan, 2012: 3-51).

Engellilere baktığımızda, bu grup içerisinde iş imkânlarına sahip olmakta en çok zorluk yaşayan grubu oluşturmaktadır. İşgücü yetkinliğine sahip olmalarına rağmen herhangi bir iş bulmakta zorluk çeken bu grup aynı zamanda da toplumun genelinde bir önyargı faktörünün olması ve okuma yazma oranlarının düşük olması bu çalışanlar için birçok zorluğu da beraberinde getirmektedir (Seyyar, 2011: 71-72). Türkiye’de engellilerin

istihdama katılmalarının sağlanabilmesi noktasında istihdam politikaları uygulanmaktadır. 1990-1994 yılları arasında uygulanan Altıncı 5 Yıllık Kalkınma Planı doğrultusunda uygulanmaya konulan bu politika ile birlikte, iş bulmakta zorluk çeken engelli ve eski hükümlülerin yaşamış olduğu bu soruna çözüm oluşturulması amaçlanmıştır. 2001-2005 yılları arasında Sekizinci Kalkınma Planı'nda ise bu kapsam genişletilerek sadece engelli ve eski yükümlüler değil aynı zamanda gençlerle kadınlar da dâhil edilmiş ve yaşanan işsizlik problemini önleyici çalışmalar yapılması amaçlanmıştır. Belirtilen şekildeki kalkınma planlarına ek olarak diğer dönemlerde de birçok kalkınma planının temel konuları arasında yer alan bu durum ne yazık ki yeterli bir çözüm üretilmediğini ve sorunların devam ettiğini göstermektedir.

Yaşlı işgücüne bakıldığında ise Türkiye'nin nüfusunun giderek yaşlanmaya doğru ilerlemesi, gruptaki sayıda belirgin artışların olduğunu göstermektedir. Çalışma alanlarında teknolojinin yoğun bir şekilde kullanılmaya başlaması ile birlikte bu sürece ayak uyduramayan çoğu yaşlı çalışanı zor durumda bırakmıştır. Aynı zamanda eğitim seviyelerinin düşük olması ve işsiz kalmaları durumunda yeniden iş bulma eğilimi gösterdiklerinde kendilerine uygun işleri bulamamaları sonucu çalışmaktan vazgeçmelerine neden olmuştur (Şahin, 2009: 135). Yaşlıların çalışma alanlarında, yetersiz ve üretmeyen bir konumda görülmelerinden kaynaklı da iş bulmakta sorunlar yaşanmasına neden olmaktadır. Bu noktada sorun yaşamadan iş bulmaları için sürece ayak uydurmaları gerekir ve karşılaştıkları engellerin üstesinden gelebilmeleri durumunda iş imkânlarına erişebilmeleri kolaylaşabilir.

3.5. Eğitim Alanındaki Uygulamalar

Sosyal politikanın temel sorunları arasında olan eğitim alanlarındaki uygulamalara bakıldığında ise yukarıda da belirtilen sorunlar ile eğitime erişim arasında doğrudan bir ilişki bulunmaktadır. Bir toplumdaki eğitim oranı ile yeterli gelire sahip olamayan yoksul kesimin şartları arasında paralel bir durum söz konusu olmaktadır. Yeterli gelire sahip olamayan toplumlarda eğitim maliyetlerini karşılayacak imkânların olmaması durumunda yoksullar eğitime dâhil olamamakta ve eğitime katılım oranlarının en az olduğu düzeyi ise bu kesim oluşturmaktadır. Günümüzde istihdam alanlarında, vasıflı çalışanlara olan ihtiyacın artması ile birlikte eğitimsiz bireylerin iş bulma olanakları da azalmaktadır.

Sosyal politikanın bu temel sorun karşısında kadınların işgücüne katılımını artırmak, erken eğitimin daha geniş çaplı alana yayılması sağlamak, çocukların gelişimlerinin istenilen düzeye getirilmesi ve genç işsizlik sorununu ortadan kaldırılabilmesi için istihdamda eğitilmiş ve vasıflı çalışan sınıfının daha etkin bir şekilde yer almasını amaçlamaktadır (Bussemeyer ve Nikolai, 2010: 494-497). Gelişen teknolojilerle birlikte bilgi yoğun üretim sürecine doğru bir geçişin sağlanması, hizmet sektöründe eğitilmiş ve yetenekli çalışan sayısına olan ihtiyacı artırmaktadır (Oesch ve Piccitto, 2019: 441). Ancak bu durum düşük vasıflı ve yeterli bir eğitime sahip olmayan çalışanların iyi maaşlı işlerde düzenli bir istihdam bulma olanaklarını ortadan kaldırmıştır. Bu durum beraberinde adil olmayan bir düzen ve artan günlük göç yoğunluğuna da neden olmuştur (Bonoli ve Emmenegger, 2022: 5).

Çalışma alanlarında eğitilmiş çalışanlara öncelik vermek sadece verimliliği artırıcı rolü ile önemli olmamakta aynı zamanda da yaşam boyu bilgi ve becerilerin geliştirilmesini de sağlamaktadır. Bu doğrultuda da eğitilmiş çalışan faktörü, çalışanlara dikkate değer ücretler ile birlikte düzenli bir işgücüne erişim kolaylığı sağlayabilmesi ve uzun süreli öğrenme imkânı tanınmasından dolayı eğitimin desteklenmesi önemli olmaktadır (Carstensen ve Emmenegger, 2022: 1-3).

Küreselleşen dünyadan etkilenenlerden biri de Türkiye olmaktadır. Avrupa Birliği sürecinde, Türkiye’de sosyal politika uygulamalarının eğitim materyalleri içeriğine etkisi de değerlendirmiştir. Kitapların içeriğinde; devletin, kurumların ve bireysel sosyal politika kavramları olan sosyal politika, sosyal haklar, paylaşım, yardımseverlik, yoksulluk, yaşlılık, zenginlik, fakirlik, sadaka, kaynaklar, tasarruf, temel ihtiyaçlar, güvenlik, terör, savaş, insan hakları, yabancı uyruklu, hastalık, eğitim, zekât vermek, göçebe, vb. terimlerin yazıldığı cümleler araştırılmıştır.

4. SOSYAL POLİTİKA KAPSAMINDAKİ KONULARIN MİLLİ EĞİTİM MÜFREDATINDA İNCELENMESİ

Milli Eğitim Bakanlığı Milli Eğitim Temel Kanunu, Madde 24 ve 25’e göre kurulmuş olan ilkököl seviyesinde 1. 2. 3. ve 4. Sınıf ve MEB Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı, 12.09.2018 tarih ve 123 nolu karar ile uygulanmaya başlayan haftalık ders çizelgesindeki derslerin kitapları incelenmiştir. Görsel Sanatlar, Oyun ve Fiziki Etkinlikler derslerinin kitapları

basılmamıştır. Aşağıdaki tabloda incelenen derslerin ve sınıfların neler olduğu belirtilmektedir.

Tablo 1: İncelenen Dersler ve Sınıflar

Dersler	Sınıflar
Türkçe	1-2-3 ve 4. Sınıf
Matematik	1-2-3 ve 4. Sınıf
Hayat Bilgisi	1-2 ve 3. Sınıf
Fen Bilgisi	3 ve 4. Sınıf
Sosyal Bilimler	4. Sınıf
Yabancı Dil (İngilizce)	2-3 ve 4. Sınıf
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	4. Sınıf
Müzik	1-2-3 ve 4. Sınıf
Trafik Güvenliği	4. Sınıf
İnsan Hakları Yurttaşlık ve Demokrasi	4. Sınıf

İncelenen dersler ve sınıflar, Tablo 1’de belirtilen şekilde olmak üzere toplam 24 ders kitabından oluşmaktadır. Tabloda yer alan sınıflara bakıldığında ağırlıklı olarak 3. ve 4. sınıfların kullanıldığı görülmektedir. 1.Sınıf ders kitapları incelendiğinde, Türkçe, Matematik ve Müzik ders kitaplarında sosyal politikaya ait bilgi tespit edilememiştir. Tabloda belirtilen derslere ve içerisindeki konulara daha detaylı bir şekilde bakılması oldukça önemlidir.

Hayat Bilgisi; 1.Sınıf ders kitabı sayfa 81’de aile birliğini sağlayan kavramları ifade ederken “adalet, eşitlik, dayanışma” kavramları, sayfa 154’te “birlikte yaşamak, yabancı ülke göçleri ve yardımcı olmak” kavramları kullanılmıştır.

2.Sınıf ders kitapları incelendiğinde; Yabancı Dil ve Müzik ders kitaplarında kavram tespit edilememiştir.

Hayat Bilgisi; sayfa 46’da “yaşamak için gereksinimler”, “beslenme, barınma ve giyinme kavramları” ve “tasarruf ve bilinçli tüketici kavramları”, sayfa 71’de “Aile bütçesi ve kaynaklar”, sayfa 173’te “savaş ve kıtlık gibi nedenlerle göç edenlere yardım etmeliyiz”, sayfa 206’da “Kızılay ve AFAD doğal afetlerde yardım eder” cümlesi kullanılmıştır.

Türkçe; sayfa 96’da “zenginlik”, sayfa 98’de “fakir fukaraya dağıtma”, sayfa 100’de “sadaka ve yoksulluk”, sayfa 103’te “komşusu açken tok yatan bizden değildir”, sayfa 104’te “yardımseverlik”, sayfa 114’te “yaşlılık”

kavramları, sayfa 117’de “Şanlıurfa Belediyesinin “Komşu Hakkı” projesi” sosyal politika konuları hakkında değerlendirmelerde bulunulmuştur.

Matematik; sayfa 94’te “tasarruf”, sayfa 170-176 ve 180’de “paylaşmak”, sayfa 190’da “arkadaşa yardım” kavramları kullanılmıştır.

3. Sınıf ders kitapları incelendiğinde, Türkçe, Matematik, Fen Bilgisi, Yabancı Dil ve Müzik ders kitaplarında sosyal politika kavramları kullanılmamıştır.

Hayat Bilgisi; sayfa 20’de “yardımsever”, sayfa 28’de “öğrencilerin yardım toplamasını sağlamak, yardımlaşma ve dayanışma”, sayfa 29’da “oyuncak toplama kampanyası”, sayfa 38’de “yardımseverlik”, sayfa 58-59’da “evde tasarruf” okuma parçası, sayfa 66’da “para biriktirmek, barınma, beslenme ve giyinme için birikim yapmak”, sayfa 71’de “temel ihtiyaçlar”, sayfa 72’de “hasta ve yaşlı ziyareti”, sayfa 75’te “İnsan hakları ve demokrasi” haftası”, sayfa 76’da “Tutumlu, Yatırım ve Türk Malları” haftası”, sayfa 92’de “Enerji Tasarrufu” haftası”, sayfa 107’de “güvenlik, terör ve savaş, doğal afet ve tehdit anında yardım alabileceğimizi bilmek”, sayfa 118’de “muhtarlık ziyareti, mahalledeki ihtiyaç sahiplerini belirlemek ve gerekli yerlere bildirmek, Kaymakamlık, Valilik ve Belediye, devlet kurumları”, sayfa 130’da “toplu taşıma araçları”, sayfa 132’de “oyun alanları, çocuk parkları ve belediye otobüsleri”, sayfa 136’da “yabancı uyruklu çocuklara yardımcı olmak”, sayfa 137’de “yabancı uyruklu öğrencilerin eğitime dâhil edilmesi” kavramları değerlendirilmiştir.

4.Sınıf ders kitapları incelendiğinde, Fen Bilimler, Yabancı Dil ve Müzik ders kitaplarında sosyal politika kavramları kullanılmamıştır.

Trafik Güvenliği; sayfa 15’te “toplu taşıma, belediye otobüsü, metro ve tramvay”, sayfa 35’te “Karayolları Genel Müdürlüğü, Emniyet Genel Müdürlüğü, Sağlık Bakanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığı” devlet kurumları, sayfa 41’de “toplu taşıma araçları”, sayfa 67’de “yardım, yaşlı ve hastaya yardım vatandaşlık görevi”, sayfa 68-69 ve 112’de “acil yardım merkezi” kavram ve kurumları kullanılmıştır.

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi; sayfa 14’te “yardımlaşma”, sayfa 39’da “zekât vermek”, sayfa 52’de “yoksul, paylaşım ve ahlak”, sayfa 54’te “yardımsever ve paylaşımcılık”, sayfa 66’da “komşuya yardımcı olmak ve paylaşma”, sayfa 79’da “fakirlik”, sayfa 81’de “sosyal hayat, köleler ve

göçebe yabancılara su dağıtma görevi”, sayfa 84’te “yoksulları doyurmak, çocuk bakıcılığı, sütannelik para karşılığı yapıyordu, Peygamber Hz. Muhammed yetim olduğu için parasız sütannelik yapıldı” kavramları yazılmıştır.

Matematik; sayfa 269’da “Türk Kızılay’ı” ve “kan bağışi”, sayfa 271’de “tasarruf” kavramları kullanılmıştır.

Sosyal Bilgiler; sayfa 26’da “sığınmacılara yapılan beslenme, barınma, sağlık ve eğitim ihtiyacını giderme”, sayfa 27’de “öğrencilerin kendi aralarında yardım toplaması ve engelliye yardım”, sayfa 123’te “insanın varlığını sürdürebilmesi için gerekli ihtiyaçların karşılanması”, “Musul’a İlk İnsani Yardım Türk Kızılay’ından” okuma yazısı, sayfa 139’da “tasarruf”, sayfa 152 ve 153’te “Çocuk Hakları Sözleşmesinin” maddeleri, sayfa 155’te “çocukların çalıştırılması ve temel ihtiyaçların giderilmesi”, sayfa 164 ve 165’te “kermes ve yardımseverlik”, sayfa 183’te “yabancı öğrencilere yardım kuruluşu”, “Yurtdışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığı”, sayfa 186’da “TİKA’nın Kırgızistan’da su kuyusu” açması yazılıdır.

Türkçe; sayfa 95’te “yoksul, öksüz ve Barış MANÇO” ezgisi,

“Yaz dostum! Yoksul görsen besle kaymak bal ile

Yaz dostum! Garipleri giydir ipek şal ile

Yaz Dostum! Öksüz görsen sar kanadın, kolunu

Yaz Dostum! Kimse göçmez bu dünyadan mal ile

Yaz tahtaya bir daha/tut defteri kitabı

Sarı Çizmeli Mehmet Ağa/Bir gün öder hesabı” sosyal politika kavramları ezgi içerisinde kullanılmıştır.

İnsan Hakları Yurttaşlık ve Demokrasi; sayfa 14’te “ insanların temel hakları ve bu hakların güvence altına alınması”, sayfa 16’da “Çocuk Hakları Sözleşmesi”, sayfa 22’de “temel haklar”, sayfa 30’da “Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) verilerine göre çocuk işçiler”, sayfa 31’de “Somali’ye yardım kampanyası”, sayfa 34’te “özel gereksinimi olan öğrencilere yardım”, sayfa 44’te “adalet ve eşitlik” ünite olarak değerlendirilmiş, sayfa 47’de “özel gereksinimi olanlara düzenleme yapılmalıdır”, sayfa 91’de “mülteci tanımı” yapılmış, sayfa 92’de “devletin” tanımı, “sağlık ve eğitim hakları, sivil toplum

kuruluşları”, sayfa 94’te “Devlet Ana ve Devlet Baba toplumun ihtiyaç ve güvenliğini sağlar, Anayasa maddeleri” yazılı, sayfa 95’te “sel felaketi devletin yardımı” kavramları kullanılmıştır.

SONUÇ

Sosyal politika kapsamında yer alan konular ve temel sorunlar çalışmada detaylı bir şekilde açıklanmıştır. Bu çerçevede yer alan konuların ders kitapları içerisindeki konularda ne düzeyde örtüştüğüne bakılmıştır. Çalışmada ders kitapları içeriklerinin değerlendirilmesi ile sosyal politika kavramlarının bireylere öğretilmesi konusunda çalışma yapılması gerekliliği belirlenmiştir. Sosyal politikanın başlıca sorunları içerisinde yer alan, istihdam, işsizlik, gelir dağılımı, yoksulluk, ayrımcılık, dezavantajlı gruplara yönelik uygulamalar ve eğitim alanındaki uygulamalar çerçevesinden bakıldığında ders kitapları içerisinde bu sorunlardan birçoğuna değinildiği görülmektedir.

Türkiye’de devlet yönetiminin ve sosyal politika anlayışının ders kitapları içeriklerine yansıdığı ortaya çıkmaktadır. Ders kitapları içeriklerinde, sosyal politika, sosyal hayat, sosyal siyaset, sosyal haklar, sosyal sorunlar, toplumsal refah ve refah devleti kavramları ve terimleri kullanılmamıştır. Paylaşım, yardımseverlik, tasarruf, yardım toplama, yardımlaşma, yoksulluk, yabancı öğrenciler ve çocuk hakları kavramları kullanılmıştır. Bireysel yardımseverliğin ön plana çıkarıldığı tespit edilmiştir. Bireylerin ve toplumun sosyal politika algısı, temel eğitim seviyesinde, bireysel ve çevresel faktörler çerçevesinde olması sağlanmıştır. Sosyal sorumluluklar yerine bireysel sorumluluklar değerlendirilmiştir. Ders kitapları içeriğinde sosyal politikanın ideolojik yaklaşımlar olarak incelediğimizde, bireysel yardımseverliğin ön plana çıkmasıyla liberal sosyal politika hâkimdir. Devletin sosyal politika görevleri konusuna değinilmemiştir.

Dünyanın küreselleştiği günümüzde, ulusal sosyal ihtiyaçlar yerine uluslararası sosyal politika ihtiyaçları gündeme gelirken, Türkiye eğitim sisteminin, temel eğitim seviyesinde sosyal kavramların öğretilmemesi, gelecekte gelişmiş ülke düşünürlerinden farklı kavramları konuşacağı hakikattir. Eğitimin zorunlu olduğu Türkiye’de, tüm bireylere temel eğitim seviyesinde, sosyal ihtiyaçlar, çözümleri ve sosyal hakların geliştirilmesi konusunda yeterli ve gerekli bilgi verilmelidir.

KAYNAKÇA

AÇIKGÖZ, Reşat “Yoksullukla Mücadele Etmek Kimlerin Görevidir”, Ed. Ömer Aytaç ve Süleyman İlhan, Yoksulluğu Yeniden Düşünmek, Birleşik Yayınevi, Ankara, 2013, ss. 383.

ALTAN, Ömer Zühtü, Sosyal Politika, Açıköğretim Fakültesi Yayını, Eskişehir, 2018, ss. 75.

ARIN, Tülay, “Refah Devleti: Sosyal Güvenliğin Yoksulluğu”, Der. Neşecan Balkan ve Sungur Savran, Neoliberalizmin Tahribatı: 2000’li Yıllarda Türkiye, Metis Yayınları, İstanbul, 2004, ss. 68-93.

ATILGAN, Gökhan, “Türkiye’de Toplumsal Sınıflar: 1923-2010”, Ed. Faruk Alpkaya, Bülent Duru, 1920’den Günümüze Türkiye’de Toplumsal Yapı ve Değişim, Phonix Yayınevi, Ankara, 2012, ss. 338.

AYSAN, Mehmet Fatih, Between Risks and Opportunities: Social Policies in Contemporary Turkey, Turkish Economy, Palgrave Macmillan, Switzerland, 2018, ss. 101-120.

BABAHAN, Ali, Bir Sosyal Politika Projesi Olarak Köy Enstitüleri, Alternatif Politika, 1(2), Bolu, 2009, ss. 194-226.

BAYDOĞAN, Handan, Dezavantajlı Gruplara Yönelik Aktif İstihdam Politikalarının Etkinliği, Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas, 2012, ss.3-85.

BONOLİ, Giuliano & EMMENEGGER, Patrick “Collective Skill Formation in a Knowledge Economy: Challenges and Dilemmas, Ed. Giuliano Bonoli and Patrick Emmenegger, Collective Skill Formation in the Knowledge Economy, Oxford University Press, England, 2022, pp.1-30.

BUSEMEYER, Marius, R. NIKOLAI, Rita “Education”, Ed. Francis, G. Castles, Stephan, Leibfried, Jane, Lewis, Herbert, Obinger and Christopher, Pierson, The Oxford Handbook of the Welfare State, Oxford University Press, England, 2010, pp.494-508.

CARSTENSEN, Martin, B. EMMENEGGER, Patrick, Education as Social Policy: New Tensions in Maturing Knowledge Economies, Wiley Journal, 2022, pp. 1-13.

CEYLAN, Ömer, “Din ve Sosyal Politika”, Ed. Doğa Başar Sarıipek ve Aslı Güleç Taşdemir, İdeoloji ve Sosyal Politika, Umuttepe Yayınları, Kocaeli, 2017, ss. 117-148.

CEREV, Gökçe, Çalışma İlişkilerinde Devletin Rolü: İşveren Devlet ve Türkiye’de Kamu İstihdamının Genel Görünümü, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 12(02), ss. 243-260

COLLINS, Hugh, Discrimination, Equality and Social Inclusion, Blackwell Publishing, USA, 2013, pp.16-43.

ÇELİK, Aziz, Avrupa Birliği Sosyal Politikası ve Türkiye, Kitap Yayınevi, İstanbul, 2014, ss. 111-112.

EROL, Aslıhan, Çalışma Hayatında Cinsiyete Dayalı Ayrımcılık; Avrupa Birliği Politikaları ve Türkiye, Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne, 2011, ss. 3- 112.

ESPİNG-ANDERSEN, Gosta, The Three Worlds of Welfare Capitalism, Princeton University Press, Princeton, 1990, pp. 1-191.

GÜNDOĞAN, Naci, Türkiye’de Yoksulluk ve Yoksullukla Mücadele, Ankara Sanayi Odası Dergisi, Ankara, 2008, ss.42-56.

GÜRSES, Didem, Türkiye’de Yoksulluk ve Yoksullukla Mücadele Politikaları, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 17(1), Balıkesir, 2007, ss. 59-74.

İSLAM, Nurul, HAQUE, Mozammel, Social Policy: Concept, Goals and Influencing Factors, Social Policy and Program Planning, 2017, pp. 1-10.

KORAY, Meryem, Sosyal Politika, İkinci Baskı, İmge Kitapevi, İstanbul, 2005, ss. 24.

KORAY, Meryem, Sosyal Politika ve Sosyal Sigortalar, Doğu Matbaacılık, Ankara, 2008, ss. 27.

MAKAL, Ahmet, “Dünden Bugüne Türkiye’nin Toplumsal Yapısı, Ed. Memet Zencirkıran, Cumhuriyetten 21. Yüzyıla Türkiye’de Çalışma İlişkileri, Nova Yayınları, Ankara, 2006, ss. 375-398.

MANNİNG, Nick, Social Policy, Labour Markets, Unemployment and Household Strategies in Russia, *International Journal of Manpower*, 1(2), 1998, pp.48-67.

MANNİNG, Nick, “Toplumsal İhtiyaçlar, Toplumsal Sorunlar, Toplumsal Refah ve Esenlik”, (Çev. Barış Yıldırım, Bora Mercan, Onur Can Taştan, Osman Tezgel, Şenay Gökbayrak), *Sosyal Politika Kuramlar ve Uygulamalar*, Siyasal Kitapevi, Ankara, 2011, ss. 44-54.

MARSHALL, Gordon, *Sosyoloji Sözlüğü*, (Çev. Osman Akınhay ve Derya Kömürcü), Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 1999, ss. 50.

MARSHALL, Thomas Humphrey, “Class, Citizenship and Social Development”, Ed. Ricardo, Blaug and John, J. Schwarzmantel, *Democracy: A Reader*, Columbia University Press, New York, 2016, pp. 203-205.

OESCH, Daniel and PİCCİTTO, Giorgio, The Polarization Myth: Occupational Upgrading in Germany, Spain, Sweden and the UK, 1992-2015, *Work and Occupations*, 46(4), 2019, pp. 441-469.

ORTİZ, Isabel, *Social Policy, National Development Strategies: Policy Notes*, New York, 2007, pp. 6-64.

ÖNAL, Abdullah, “Türkiye’de Devletin Sosyal Politikaları: Sahici mi ve Arka Planı ne?”, Ed. Faruk Taşçı, *Türkiye’de Sosyal Politika Aktörleri: Zemin ve Uygulama*, Nobel Akademik Yayıncılık, 2017, ss. 1-32.

ÖZAYDIN, Mehmet Merve, Küresel Etkilerle Şekillenen Sosyal Politika Anlayışı Ekseninde Sosyal Politikaların Geleceğini Tartışmak, *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10(1), Ankara, 2008, ss. 163-180.

ÖZAYDIN, Mehmet Merve, *Sosyal Politika*, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 2012, ss. 24.

ÖZSOY, Petek, Avrupa Birliği Sosyal Politikası’nın Oluşumu ve Türkiye, Yüksek Lisans Tezi, Muğla Üniversitesi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla, 2007, ss. 108.

PFAU-EFFİNGER, Birgit, GRAGES, Christopher, "Social Policy", Ed. Betina Hollstein, Rainer Greshoff, Uwe Schimank and Anja Weiß, Soziologie - Sociology in the German-Speaking World: Special Issue Soziologische Revue, De Gruyter Oldenbourg, Berlin, 2021, pp. 429-448.

SARIİPEK, Doğa Başar, "Liberalizm ve Sosyal Politika", Ed. Doğa Başar Sarıipek ve Aslı Güleç Taşdemir, İdeoloji ve Sosyal Politika, Umuttepe Yayınları, Kocaeli, 2017, ss.13.

SARIİPEK, Doğa Başar; CEREV Gökçe, YENİHAN Bora, Social Innovation as a Policy Response To Restructure The Welfare State, Multidisziplináris Tudományok 11 (5), ss. 269-276, 2021

SEYYAR, Ali, Sosyal Politika Bilimine Giriş, Sakarya Yayıncılık, Sakarya, 2011, ss. 6.

SEYYAR, Ali, Türkiye’de Özürlü Dostu İstihdam Politikaları (Durum Analizi ve Öneriler), Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya, 2011, ss.7-217.

SÖZLER, Nazım Ali, Türkiye’de Sosyal Hukuk: sosyal tazmin, sosyal yardım, sosyal hizmet, sosyal teşvik, Barış Yayınları, Fakülteler Kitapevi, 1998, ss. 3.

ŞAHİN, Levent, Avrupa Birliği ve Türkiye İşgücü Politikalarının Karşılaştırılmaları Analizi, KAMU-İŞ, 10, Ankara, 2009, ss. 3.

ŞENKAL, Abdülkadir, Küreselleşme Sürecinde Sosyal Politika, Umuttepe Yayınları, Kocaeli, 2017, ss. 43.

ŞENSES, Fikret, Küreselleşmenin Öteki Yüzü Yoksulluk, İletişim Yayınları, 6. Baskı, İstanbul, 2013, ss. 164.

ŞİŞMAN, Yener, Türkiye’de Sosyal Politikanın Dünü, Bugünü: Hayırseverliğin Kurumsallaşması mı?, Gelişim mi?, Optimum Ekonomi ve Yönetim Bilimleri Dergisi, 4(2), 2017, ss.1-22.

TAŞÇI, Faruk, Sosyal Politika Ahlakı, Kaknüs Yayınları, İstanbul, 2017, ss. 37.

TOKOL, Aysen, ALPER, Yusuf, Sosyal Politika, Dora Yayıncılık, 5.Baskı, Bursa, 2014, ss. 52.

VARGAS-HERNANDEZ, Jose, NORUZİ, Mohammad, Reza, HAJ ALİ, Irani, Farhad , What is Policy, Social Policy and Social Policy Changing?, International Journal of Business and Social Science, 2(10), 2011, pp. 287-291.

YÜCEL, Beyza Nur, 2000 Yılı Sonrası Türkiye’de Yoksulluk ve Sosyal Politika, Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale, 2017, ss. 8-123.

ZENCİRKIRAN, Memet, “Sanayi Devrimi ve Sosyal Politikanın Oluşumuna Etkileri”, Ed. Aysen Tokol ve Yusuf Alper, Sosyal Politika, Dora Yayınları, 5.Baskı, Bursa, 2014, ss.7-25.